

پاسخ های مجازی به شبهات مجازی

■ **نیلوفر حاج قاضی**

پس از فاجعه منا برخی شبهات و ابراز تردید ها درباره لزوم رفتن به سفر حج در فضای مجازی مطرح شد و پاسخ های مناسبی هم در شبکه های اجتماعی به آنها داده شد که به دو نمونه از آنها اشاره می کنیم.

یک کاربر خوش قلم این گونه کاربران را به همدردی با داغدیدگان ماجرا دعوت کرده بود:

«قدیما رسم بود اگر کسی عزادار می شد نمک به زخمش نمی ریختند ولی گویا بغیضاً آن قدر از این حادثه ذوق زده شدند تا حق دلشان را سر دین و دین یابوری و شهادت دینی خالی کنند که یادشان رفته گروهی از هموطنانمان باولترانه کشته شده‌اند و باید خوشحالشان را چند مدتی در دلشان پنهان کنند و خود را به سرعت لو ندهند!ای کاش کمی مطالعه می کردند تا بدانند کسی در عربستان دنبال خدا نیست. خدا از رگ گردن به ما نزدیکتر است و در عربستان گم نشده حاجی پیدایش کند. حاجی وقتی حاجی می‌شود که مستطیع شده باشد و وقتی مستطیع شد باید خمس پولش را داده باشد. پس حاجی با پرداخت قسب قلب کودک سرطانی را شاد کرده و با پول خمس و زکاتش اشک شوق بر چشمان عاشق آن مادر فقیر جاری کرد و... اگر علاوه بر این همه صدقات و انفاق‌ها و اطعام‌هایی که مذهبی‌ها می کنند غیرمذهبی‌ها همچنین سخاوتمندانه عمل می کردند مشکلات جامعه زودتر حل می‌شد. آری ای حاجیانی که در مسیر انجام دستورات الهی هم بذل مال کردید و هم با توپله و حماقت ال‌سمود که

بازماندگان آل سفیاند جانتان را گذاشتید حجتان مقبول»

گروه دیگری نامه ای را به نقل از فرزند یک حاجی شهید با اشتراک گذاشته بود:

«نااله ونا والیه را جوعون. اکنون که مشیت الهی آن‌طور رقم خورد که پدرم را از زیارت خود به میثاق خود ببرد چاره‌ای جز صبر و آرزوی آموزش برای پدرمان و سایر دست‌درخت‌ها نداریم. در سنت ما آن را که مصیبت فرمودی آید تسلی می‌دهند و با او همدردی می‌کنند. هرچند تسلی ما زخم زان شده و توهمین و افترا... گله‌ای نیست از آن‌که که پدرم را شناخت و او را به جهالت متهم کرد... گله‌ای نیست از آن‌که که پدرم را به بی‌توجهی به فقیران متهم کرد. حتماً آن شخص این‌دسته که پدرم هر سال یک پنجم مالش را خمس و یک دهم کشتش را از دست می‌داده است و هر روزی‌ای که او از قضا شد گرسنه‌ای را سیر کرد... گله‌ای نیست از آن‌که صدقه‌های روزانه پدرم را ندیدند... گله نیست از بی‌انصافی که نمی‌دانستند پدرم قربانی هر ساله عید قربان را به کودکان یتیم می‌دهد. همان بی‌انصافی که هر سال به تنه یتیم می‌گفتند به جای کشتن درخت بکار...»

گله‌ای نیست چون که بسیاری از کشتیمان و فقیران کوفی که علی را به بی‌توجهی متهم می‌کردند تنها بعد از مرگ او فهمیدند که آن ناشناسی که شش‌ها برای این اطعام می‌آورد کیست...گله‌ای نیست از آن‌ها که خرخ کرد و سفر کرد و بار یک بار رفتن به مکه در تمام عمر را جاهل می‌شاسند ولی خرخ ده مسافر حج را در یک شب خرخ عیش و نوش می‌کنند، همان مجلسی که قضا را به آنجا راند نمی‌دهند. گله‌ای نیست، گله‌ای نیست، گله‌ای نیست چون خدایی هست. اما گله‌ای دارم به آن‌که می‌گوید «خدارا در اشک کودک یتیمی جستجو کن» و آن‌که که کودکی یتیم شده است مرگ پدرش را اما یه خنده خود کرده است. از ندی تو خوام لطفاً نمک به زخم‌مان نپاشید که مولایمان حسین گفته است: اگر نمی‌تداری لافل آزاده باشید.»

روز شمار حج خونین ۹۴

«بقیه از صفحه ۷ **»**

۲ مهر - زائران ایرانی که غروب دیروز عرفات را به مقصد مزدلفه ترک کرده بودند، امروز برای انجام بقیه مناسک حج خود راهی سرزمین سنا شدند.

رئیس سازمان حج و زیارت با دیدار با امیر مکه از تأخیر در صدور حکم دو پلیس مجرم و خان به حقوق زائران در فرودگاه جدّه ابراز گلایه مندی و تأکید کرد: مجازات این دو پلیس فاسد باستانی به منزه بلذغه دولت عربستان در راستای صیانت از حقوق و امنیت زائران بیت الله الحرام تلقی گردد.

گفتنی است، دو پلیس فاسد سعودی چندی قبل از حج اسمال به دو نوجوان ایرانی متعرض شدند که هنوز هیچ اقدامی برای محاکمه و مجازات آنها انجام نشده است.

سرزمین سنا در پنج کیلومتری مکه مکرمه، امروز قربانگاه بیش از سه هزار حاجی شد؛ سربال کشتار حجاج و بی‌کفایتی رژیم سعودی کامل شد.

رئیس سازمان حج و زیارت با بیان اینکه آمار دقیقی از میزان تلفات حادثه اخیر در عربستان نداریم گفت: هویت قربانیان هنوز تعیین نشده اما احتمال اینکه حجاج ایرانی هم بین آنها باشند وجود دارد.
۳ مهر - رئیس جمهور که تازه برای شرکت در مجمع عمومی سازمان ملل وارد نیویورک شده بود بدون این که صحبتی در مورد بازگشت برای پیگیری مستقیم فاجعه داشته باشد، در مصاحبه‌ای گفت: قلبم بسا خانواده‌ها و قربانیان حادثه منا است. دولت آماده کمک است.

رئیس‌معلم انقلاب در پی فاجعه مصیبت‌بار منا و کشته شدن جمعی از حجاج بیت‌الله الحرام با صدور پیامی فرمودند: دولت سعودی موظف است مسئولیت سنگین خود را در حادثه تلخ پیش آمده بپذیرد. رئیس سازمان حج امروز با کاروان‌های جان‌باختگان فاجعه منا دیدار و از آنان دلجویی کرد.

۴ مهر - حسن روحانی همچنان از نیویورک فاجعه را رصد می‌کند و در همین راستا در گفت‌وگویی تلفنی با معاون اول خود، آخرین گزارش‌ها و اقدامات درباره نحوه پیگیری و امدادرسانی به مجروحان حادثه منا را بررسی و دستورات لازم را صادر کرد.

۵ مهر - رهبر معظم انقلاب اسلامی با درخواست حجت الاسلام والمسلمین شهیدی نماینده ولی فقیه و رئیس بنیاد شهید و امور ایثارگران برای دفن جان باختگان فاجعه منا در گلزارهای شهدا، موافقت کردند.

۶ مهر - رهبر معظم انقلاب اسلامی در ابتدای جلسه درس خارج فقه در سخنانی با اشاره به فاجعه بزرگ منا، تأکید کردند: دنیای اسلام سوالات زیادی در این خصوص دارد و حکام عربستان به جای فرافکنی، باید با عذرخواهی و اامت اسلامی و خانواده‌های داغدار، مسئولیت خود را در این حادثه سنگین بپذیرند و به لوازم آن عمل کنند.

اولین گروه از حجاج ایرانی صبح امروز راهی مینه اسلامی شدند. رئیس جمهوری اسلامی ایران پس از حدود یک هفته حضور در آمریکا، یک روز قبل از روزی که برای بازگشت از سفر اعلام کرده بود، پس از سخنرانی در مجمع عمومی سازمان ملل و انجام اکثر دیدارهای دیپلماتیک خود تصمیم به بازگشت گرفت و با نیمه تمام خواندن سفر نیویورک، برای حضور در مراسم انتقال پیکر حجاج کشورمان، خبر از بازگشت به تهران داد.

۷ مهر - فجاج حج ۹۴ به قدری عادی شده و هر لحظه در آن انتظار رخدادی می‌رفت که با انتشار خبری مبنی بر ریزش سقف مسجی در مسجدالحرام کسی خیلی متعجب نگرد اما در این سال سازمان حج و زیارت نسبت به این خبر واکنش نشان داد و آن را تکذیب کرد.

وزیر بهداشت که به منظور پیگیری این حادثه دیدگان فاجعه منا به عنوان زائر نه نماینده رسمی کشور (دلیل کارکنشی سعودی‌ها) به عربستان سفر کرده، امروز با مجروحین حادثه بستری در بیمارستان مرکز پزشکی حج و زیارت ملاقات و از نزدیک از آنان دلجویی کرد.

۹ مهر - رئیس مرکز پزشکی حج و زیارت جمعیت هلال احمر: ۶ تن از مصدومان حادثه منا با پرواز امروز صبح عازم حج می‌شوند. حضرت آیت‌الله العظمی‌خامنه‌ای فرمانده معظم کل قوا صبح امروز با تشری به مسئولان سعودی فرمودند: اندک بی‌احترامی به حجاج ایرانی و عمل نکردن به وظایف در قبال این مطهر موجب عکس‌العمل ایران خواهد شد که این عکس‌العمل سخاوتمند و خشن خواهد بود.

پس از نهمین رهبری به آل سعود، وزیر بهداشت از دیدار با مقامات بلند پایه عربستان در جدّه خبر داد و گفت: آنان ضمن اعلام تسلیت یادشاه به رهبر معظم انقلاب و دولت و ملت ایران اطمینان دادند که هیچ ایرانی در مکه قرن نشد و در انتقال جان‌باختگان با ایران تسریع خواهد شد. در نهایت روابط عمومی بعثه مقام معظم رهبری و سازمان حج و زیارت در پیامی آمان‌بهای جان‌باختگان فاجعه منا را ۴۶۴ نفر در قالب ۵۳ کاروان اعلام کردند.

ویژه چهلمین روز فاجعه منا

صفحه ۸
سه‌شنبه ۱۲ آبان ۱۳۹۴
۳۰ محرم ۱۴۳۷ - شماره ۲۱۹۸

فاجعه منا

در گفتار شخصیت‌های غیر ایرانی

دبیرکل جنبش لاهه لبنان شیخ عبدالناصر الجبری هم در واکنش به فاجعه منا گفت: آنچه در منا گذشتت معنف در مدیریت امور حج توسط مسئولان سعودی بود. وی یک بار دیگر خواست که سازماندهی مراسم حج و مناسک عمره توسط کشورهای اسلامی انجام شود تا از وقوع فجایع در موسم حج جلوگیری شود.

شیخ حسن عبدالله، مفتی صور و جبل عامل لبنان در تماس تلفنی با هیئت‌های رسمی و محلی عربستان پس از حادثه منا اعلام کرد که این فاجعه‌ای حقیقی است که رخ داده است و به خانواده قربانیان تسلیت می‌گوییم.

شیخ ماهر حمود دبیر کل اتحادیه علمای مقاومت در لبنان نیز با فاجعه بار خواندن حادثه منا آن را وحشتناک خواند و گفت: این موضوع همه ما را در برابر یک بحران حقیقی قرار داد. وی گفت: فاجعه منا نشان داد که سعودی‌ها باید در مواضع نسبت به برخی مسائل از جمله تجاوز به یمن بازنگری کنند.

یمن: رژیم سعودی محاکمه شود

امینت جانی حجاج: شخصیت‌های دینی - سیاسی پاکستان نیز از عملکرد ضعیف عربستان در حفظ امنیت جانی حجاج انتقاد کرده و دلیل عمده را سرگرم بودن مقامات سعودی به حمله نظامی به یمن عنوان کردند. طاهر حسین مشهدی، یک نماینده ارشد مجلس سنای پاکستان با بیان این‌که مسئولیت کشتار حجاج در سرزمین منا برعهده عربستان است، گفت: در مراسم حج اسامال ثابت شد عربستان به تنهایی توان مدیریت مراسم حج و امور حرمین شریفین را ندارد و ضروری است تعدادی از کشورهای توانمند جهان اسلام، در مدیریت و اجرای یکی از بزرگ‌ترین گردهمایی‌های مسلمانان جهان مشارکت داشته باشند.

لبنان:دلیل فاجعه، ضعف در مدیریت حج توسط مسئولان سعودی است

شیخ هشام خلیفه مدیر کل سابق اوقاف اسلامی لبنان نیز از نظام سعودی خواست تا هرچه سریعتر دلایل حقیقی این حادثه درناک را شناسایی و اعمال آن را مجازات نماید.

فاجعه غمبار روز عید قربان صحرای منا در حالی رخ داد که هزاران زائر، در انتظار آخرین ساعات احرام بودند تا حالات حاجی شدنشان را با خانواده‌هایشان تقسیم کنند. اما برخلاف انتظار همگان، شیرینی عید قربان با خبر تلخ کشتار مظلومانه حاجیان به غلظت‌ترین مکه جهانی تبدیل شد. مقامات اسلامی نتیجه بی‌مسئولیتی و تلاقی آل‌سعود در اداره و مدیریت حج بود. مقامات ارشد و مسئولان و شخصیت‌های کشورهای مختلف جهان در پی این فاجعه واکنش‌های مختلفی داشتند. تعدادی از این واکنش‌های قابل توجه را در ادامه مرور می‌کنیم.

وزارت امور خارجه اندونزی نیز در پی کشته شدن بیش از ۴۳۵ نفر از زائران خانه خدا و جرحات صدها نفر از آن‌ها خط نلتن ویژه برای ارائه آخرین اطلاعات راه‌اندازی کرد.

یکی از مقامات حج اندونزی، گفت که محل حادثه جاده ۲۰۴ و ۲ کیل مسیر معمول است که زائران اندونزی نیز از آن استفاده می‌کنند.

دولت اندونزی پیش از این نیز اعلام کرده بود درصدد است از گروه بن‌لادن در عربستان سعودی به دلیل سهل‌انگاری و سقوط جرقیل در شهر مکه مکرمه که باعث مرگ ۱۰۷ نفر از جمله ۱۳ اندونزیایی شد، شکایت کند.

ترکیه: مرگ حجاج، نشانه قصور مسئولان سعودی در تأمین امنیت آنهاست

محمد غورماز رئیس امور دینی ترکیه در واکنش به فاجعه خونین منا خواستار برگزاری اجلاسی بین‌المللی برای بررسی چگونگی تأمین امور مراسم سالانه حج شد. وی برگزاری این اجلاس بین‌المللی توسط دنیای اسلام و سازمان همکاری اسلامی را امری ضروری دانست و گفت: برگزاری مناسک حج باید با امنیت کامل باشد.

فاجعه منا از منظر عربستان و هم‌پیمانانش

آل سعود با وجود سوءمدیریت و بی‌کفایتی خود در حوادث مختلف و خون بار حج امسال

به‌خصوص فاجعه منا، همچنان خود را بهترین خادمان حرمین شریفین می‌دانند و حجاجی که مظلومانه در منا قربانی شدند را مقصر فاجعه رخ داده معرفی می‌کنند. اظهارنظرهای حیرت‌آور مقامات این کشور قابل توجه و نظر است.

پادشاه عربستان در اوایل واکنش خود قبل از هر چیز عید قربان را تبریک و سپس این حادثه را به خانواده قربانیان تسلیت گفت. ملک سلمان در عین حال تصریح کرد: این فاجعه از ارزش‌های مسئولان سعودی اصلا نکاسته است! وی همچنین گفته است: ما خود را برای خدمت به زائران «هذر» کرده ایم .

صالح بن محمد آل طالب خطیب مسجدالحرام هم در خطبه‌های نماز جمعه گفت: ایران به دنبال سوءاستفاده از حادثه منا برای تخریب چهره عربستان است!

سختگوی وزارت کشور عربستان «بی‌نظمی و تداخل حرکت حجاج» را عامل بروز حادثه منا دانست.وزیر بهداشت عربستان اما این حادثه را «قضا و قدر الهی» دانست و مسئولیت آن را برعهده حجاج انداخت!

شیخ عبدالعزیز آل شیخ مفتی سعودی درباره آل سعود در نشست با شاهزاده محمد بن نایف ولیعهد عربستان سعودی گفت: شما مسئول آنچه که اتفاق افتاده است نیستید. وی افزود: شما در قبال آنچه که از کنترل انسانی خارج است هیچ مسئولیتی ندارید. سرنوشت و تقدیر اجتناب‌ناپذیر است.

عادل الجعیر وزیر خارجه عربستان که در نیویورک به سر می‌برد در واکنش به سخنرانی «حسن روحانی» رئیس جمهور ایران و انتقادهای وی از عملکرد عربستان در مراسم حج و لزوم مسئولیت‌پذیری این کشور درباره فاجعه منا گفت: ایرانی‌ها و رئیس جمهوری‌شان آخرین کسی هستند که می‌توانند درباره سلامت حجاج یا دموکراسی سخن بگویند.

در میان هم‌پیمانان سعودی‌ها نیز سکوت اختیار کرده و فاجعه عیار منا را به فال نیک گرفته و از عربستان حمایت کردند.

دبیرکل جنبش لاهه لبنان شیخ عبدالناصر الجبری هم در واکنش به فاجعه منا گفت: آنچه در منا گذشتت معنف در مدیریت امور حج توسط مسئولان سعودی بود. وی یک بار دیگر خواست که سازماندهی مراسم حج و مناسک عمره توسط کشورهای اسلامی انجام شود تا از وقوع فجایع در موسم حج جلوگیری شود.

شیخ حسن عبدالله، مفتی صور و جبل عامل لبنان در تماس تلفنی با هیئت‌های رسمی و محلی عربستان پس از حادثه منا اعلام کرد که این فاجعه‌ای حقیقی است که رخ داده است و به خانواده قربانیان تسلیت می‌گوییم.

شیخ ماهر حمود دبیر کل اتحادیه علمای مقاومت در لبنان نیز با فاجعه بار خواندن حادثه منا آن را وحشتناک خواند و گفت: این موضوع همه ما را در برابر یک بحران حقیقی قرار داد. وی گفت: فاجعه منا نشان داد که سعودی‌ها باید در مواضع نسبت به برخی مسائل از جمله تجاوز به یمن بازنگری کنند.

یمن: رژیم سعودی محاکمه شود

امینت جانی حجاج: شخصیت‌های دینی - سیاسی پاکستان نیز از عملکرد ضعیف عربستان در حفظ امنیت جانی حجاج انتقاد کرده و دلیل عمده را سرگرم بودن مقامات سعودی به حمله نظامی به یمن عنوان کردند. طاهر حسین مشهدی، یک نماینده ارشد مجلس سنای پاکستان با بیان این‌که مسئولیت کشتار حجاج در سرزمین منا برعهده عربستان است، گفت: در مراسم حج اسامال ثابت شد عربستان به تنهایی توان مدیریت مراسم حج و امور حرمین شریفین را ندارد و ضروری است تعدادی از کشورهای توانمند جهان اسلام، در مدیریت و اجرای یکی از بزرگ‌ترین گردهمایی‌های مسلمانان جهان مشارکت داشته باشند.

لبنان:دلیل فاجعه، ضعف در مدیریت حج توسط مسئولان سعودی است

شیخ هشام خلیفه مدیر کل سابق اوقاف اسلامی لبنان نیز از نظام سعودی خواست تا هرچه سریعتر دلایل حقیقی این حادثه درناک را شناسایی و وظیفه خود را در قبال جهان اسلام به ویژه تأمین

جستجو کرد

محسن الغرفی عضو هیئت شرعی در شورای علمای اسلامی بحرین نیز گفت: آنچه روز عید قربان در منا رخ داد نشان داد باید هرچه سریع‌تر تعدادی از زائران هندی در حادثه منا گفت: «باید عربستان سعودی در شیوه برگزاری مراسم حج تجدید نظر کند و توجه بیشتری به جان زائران بیت‌الله الحرام داشته باشد.» وی افزود: «کشورهای مسلمان باید عربستان را در قبال این کوتاهی بازخواست کنند.»

«عطار رحمان» رئیس کمیته حج هند هم اعلام کرد بر اثر حادثه مرگبار روز پنجشنبه در منا دست کم ۱۴ زائر این کشور کشته و ۱۳ نفر زخمی شدند.

وی بابیان این‌که کمیته حج با جستجو در بیمارستان‌ها و سردخانه‌های مکه درحال تکمیل اطلاعات مربوط به زائران هندی است، از احتمال افزایش تعداد قربانیان این حادثه خبر داد.

بان‌کی‌مون دبیر کل سازمان ملل و موگن لیکوتسفت، رئیس دوره‌ای مجمع عمومی سازمان ملل حزن شدید خود را از این حادثه ابراز کردند و به خانواده‌های قربانیان تسلیت گفتند.

پاپ فرانسیس، رهبر کاتولیک‌های جهان نیز شامگاه پنجشنبه با ابراز تأسف از این حادثه، همبستگی خود را با مسلمانان اعلام کرد.

سختگوی شورای امنیت ملی آمریکا روز پنجشنبه در پیامی ابراز همدردی آمریکا با کشورها و خانواده‌های آسیب‌دیده در حادثه منا را اعلام کرد.

مقامهای انگلیس نیز تأسّف خود را نسبت به حادثه منا ابراز کردند.

فرانسوا اولاند و ولادیمیر پوتین، رؤسای جمهور فرانسه و روسیه نیز مراتب همدردی خود را با خانواده‌های قربانیان این حادثه اعلام کردند.

شخصیت‌های جهان اسلام

خواهان کشف حقیقت فاجعه «منا» شدند
دفتر آیت‌الله سیستانی طی بیانیه‌ای ضمن تسلیت حادثه به خانواده قربانیانی که عزیزانشان را در این حادثه غم‌انگیز از دست دادند، تأکید کرد: انتظار می‌رود در آینده تدابیر لازم برای جلوگیری از چنین حوادث حزن‌انگیز و تلخی اتخاذ شود.

آیت‌الله محمدتقی مدرسی، از مراجع دینی برجسته شیعه در عراق حادثه منا را ناشی از سوءمدیریت دولت عربستان در برگزاری مناسک حج و مشغول بودن ریاض به جنگ یمن دانست. حیدرالعبادی، نخست‌وزیر عراق در تماس تلفنی با نظر کند و توجه بیشتری به جان زائران بیت‌الله الحرام عراقی فاجعه منا را «درناک» خواند. نوری مالکی: حکام سعودی بایدد در اداره اماکن مقدسه سلب مشروعیت شوند. مسئولان عربستان صلاحیت مدیریت حج را ندارند و حج باید تحت مدیریت و نظارت سازمان حجاجی باشد.

دبیر کل حزب الله لبنان تأکید کرد: جدا از درگیری‌های سیاسی در منطقه، مسئولیت این حادثه بر گردن عربستان است، چرا که این عربستان است که امور حج را در دست دارد و این‌که حجاجان را مسئول حادثه می‌دانند، فرافکنی است. ما خواستار تحقیق در مورد حادثه منا با مشارکت نمایندگان از کشورهای که از اتباع آن‌ها در بین کشته‌شدگان حضور دارند هستیم. و اصرار حکومت عربستان بر منع کشورهای اسلامی در اداره حج دیگر هیچ منطقی ندارد. وی همچنین اداره مراسم حج و تشکیل کمیته نظارت مستقل از کشوریهایی که تعداد حجاجان زیاد است، دانست.

فاجعه منا در رسانه‌های عربی

حجاج، نقل قولی از پادشاه عربستان مبنی بر متوقف نکردن ساخت و ساز، برای مراسم حج در تیتز اول خود آورده است.

روزنامه الحیات نیز در صفحات سعی کردند با سانسور تصاویر تهیه‌ای تشکیل شده از کشته‌های حجاج که (با حسن ظن) در اثر بی‌کفایتی مسئولان آن کشور بوجود آمده بود، از اهمیت این حادثه کاسته و آن را به رخ‌های فرعی در روزنامه‌های خود مبدل سازند.در مرحله بعد رسانه‌های عربستانی خط خبری جدیدی را در پیش گرفتند و در فراری رو به جلو، مقصر اصلی این کشتار را حجاج ایرانی معرفی کردند! این رسانه‌ها سعی کردند تبعات این فاجعه انسانی را با سانسور تصاویر و فرافکنی در آذهان کمرنگ کنند و بدینوسیله این بی‌مسئولیتی را از روی دوش حاکمان سعودی بردارند. توجه به صفحه اول روزنامه‌های عربستانی در روز اول و دوم بعد از این فاجعه عظیم تائیدی بر این مدعاست: روزنامه الجزیره در چاپ شنبه (۲ روز بعد حادثه) در صفحه اول خود اشاره خاصی به حادثه منا نکرده است. روزنامه الجزیره در چاپ جمعه (۱ روز بعد حادثه) در صفحه اول خود به قول پادشاه عربستان آورده: شما برای تسولیت زیادی برای خدمت به حجاج نداریم و ساخت و ساز متوقف نمی‌شود. روزنامه الشرق در چاپ شنبه (۲روز بعد حادثه) در صفحه اول خود از قول پادشاه عربستان تیتز زده: اجازه بر این مدعاست: روزنامه الشرق در چاپ جمعه (۱ روز بعد حادثه) در صفحه اول خود به قول پادشاه عربستان تیتز زده: در حوادث اخیر تغییر نمی‌یابد؛ و در تیتز دوم به تعداد کشته‌های ایرانی اشاره کرده است.روزنامه الشرق (۱ روز بعد حادثه) بدون اشاره جدی به کشته شدن

